

Funkcije partija

Funkcije partija

- Pojam “funkcije” u ovom slučaju ima dva značenja:
  - Različite aktivnosti partija
  - Efekte aktivnosti na društvo i politički sistem
- Manifestne funkcije – željene i očekivane
- Latentne funkcije – neželjene i neplanirane

Funkcije partija

- **Latentne funkcije:**

1. Humanizacija odnosa u savremenom društvu
2. Obezbjeđivanje privilegija članovima (?)
3. Omogućavanje asimilacije i uspona etničkih/kulturnih manjina
4. Osiguravanje povlastica biznisu
5. Protivteža formalnoj distribuciji vlasti
6. Katalizator socijalne integracije

Pro/Anti-sistemske partije

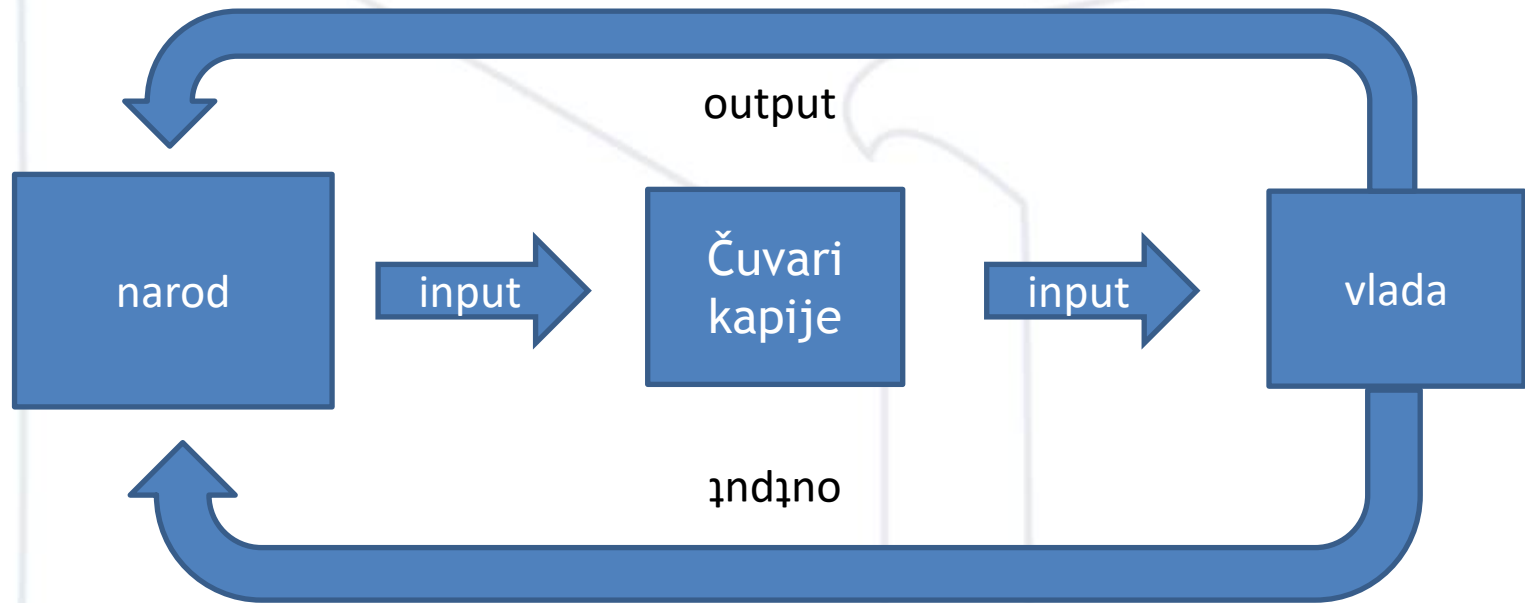
- Ocjena zavisi od percepcije drugih partija
- **Prosistemske** – ne osporavaju temeljne vrijednosti i institute postojećeg sistema
- **Antisistemske** – osporavaju postojeći režim ili granice političke zajednice
- Za štetne efekte antisistemskih – najmanje 10 % glasova (ucjenjivački potencijal?)
- Tribunska funkcija antisistemskih partija
- U CG uglavnom ne postoje nakon 2007. godine

Vrsta funkcija partija

- Na desetine potencijalnih podjela/tipologija
- Suštinska saglasnost oko sljedećih funkcija:
  1. *Selekcija i agregacija interesa*
  2. *Organizovanje vlasti*
  3. *Usmjeravanje aktivnosti državnih organa*
  4. *Izbor nosilaca najvažnijih položaja*

Selekcija i agregacija interesa

- Partije su sredstvo za pružanje inputa

Selekcija i agregacija interesa

- Predstavljaju interese članova i glasača
  - Sredstvo kojim poslodavci, radnici, vjerske, nacionalne i druge grupe predstavljaju/ostvaruju svoje interese
    - **Primjer 1:** Laburistička partija
    - **Primjer 2:** Afrička Nacionalna Unija Zibambvea
  - Nijesu svi interesi zastupljeni
    - Ekstremno male etničke manjine
    - Subkulturne društvene grupe

Selekcija i agregacija interesa

- Legitimni ciljevi ugrađeni u program
  - Ovu funkciju najbolje obavljaju partije u parlamentarnim sistemima
    - U želji za osvajanjem vlasti partije formulišu programe sa cilje dobijanja podrške
  - Partije u predsjednički sistemima imaju (često) smanjen uticaj na formulisanje ciljeva
  - Ideološko pomjerenje ka centru (*catch-all*) smanjuje razlike među partijama u pogledu formulisanja politika

Selekcija i agregacija interesa

- Uprošćavaju složenost političkog života
- Proces selekcije i artikulacije (ne i agregacije) odvija se i u drugim društvenim akterima:
  - sindikatima, vjerskim udruženjima, masovne organizacija

Organizovanje vlasti

- Partije oblikuju, mijenjaju strukturu državne vlasti
  - U savremenim društvima (gotovo) nemoguće vladati bez partija
    - U parlamentarnim sistemima se govori o “partijskoj vladi”
  - Partije nude stabilnost vladama
    - Koalicije vs. Kohabitacija
    - “Široka” vlada u slučajevima krize
  - Olakšavaju saradnju dvije ključne grane vlasti – izvršne i zakonodavne
  - Osnovni izvor kritike, kontrole i konstruktivne opozicije
  - Odluke o najvažnijim pitanjima: obliku državnog uređenja, izornog sistema, odnosima nivova vlasti...

Organizovanje vlasti

- Gvozdeni zakon oligarhije (Mihels, 1911)
  - U svim političkim organizacijama postoji tendencija da budu oligarhijske
  - Demokratske strukture nijesu u stanju da kontrolišu te težnje
  - Elitne grupe nastaju zbog potrebe za **specijalizacijom**
    - Elitni članovi grupe su **stručniji** i imaju bolje organizacione sposobnosti
    - Obični članovi su uglavnom **apatični** i spremni da se potčine vođama

Usmjeravanje aktivnosti državnih organa

- Nakon osvajanja vlasti, usmjeravanje u pravcu partijske ideologije
- Partije u opoziciji – “grupe za pritisak”
  - “Vlada u sijenci” u Velikoj Britaniji
- Kooperacija vlasti i opozicije tipična za stabilne demokratije
  - Različiti pristupi: potpuno ignorisanje opozicije ili pomirljiv stav
  - Ponašanje vlasti sa očekivanjem da će se brzo naći u opoziciji

Izbor kandidata za nosioce vlasti

- Opredjeljenja partija realizuju se postavljanjem vlastitih članova na ključne pozicije
  - **Izuzetak 1:** De Gol se sam stavio u poziciju spasitelja Francuske. Stvorio je partiju, a ne ona njega
  - **Izuzetak 2:** Članovi kabineta u SAD- često nijesu članovi partija
- Bez kadrovskog monopola – nomenklature- u stabilnim demokratijama:
  - Sa smjenom partije na vlasti mijenja se i nomenklatura
  - U stabilnim demokratijama u pitanju političke funkcije, u “realnom socijalizmu” sve društvene funkcije
- Uticaj partije na izabrane i nakon postavljenja
- “Primaries” – institucionalno ograničavanje izbora kandidata